

การพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นิศรา จันทร์เจริญสุข

A Development of Household Accounting for Personal Financial Planning of Sanlomjoy Community, Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai

Nisara Janjaroensuk

สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาฯ เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

Management Department, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,

Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangmai 50300

*Corresponding author. E-mail address: nisaraj09@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและทบทวนบทเรียนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชน 2) เพื่อพัฒนาบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชน และ 3) เพื่อพัฒนาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำคุ้มบ้าน และสมาชิกคุ้มบ้าน บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลสรุปเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1. ประชาชนในชุมชนเคยจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนโดยได้รับการสนับสนุนสมุดบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานภาครัฐ แต่ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเพราะขาดการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และสมุดบัญชีครัวเรือนที่ได้รับมีรายละเอียดตามยากต่อการบันทึก รวมทั้งผลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่ได้นำมาคิดวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ทางการเงินเพื่อวางแผนการเงินส่วนบุคคลได้ 2. การพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านสันลมจอย สามารถช่วยแก้ไขปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนได้ โดยสมุดบัญชีของชุมชนบ้านสันลมจอยจะต้องมีรายการค่าใช้จ่ายที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน บันทึกข้อมูลง่าย สะดวก พร้อมทั้งมีแบบสรุปการทำบัญชีในแต่ละเดือน 3. การพัฒนาการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลสามารถดำเนินการตามกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์เพื่อการรับรู้สถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนในปัจจุบัน 2) การกำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ครัวเรือนต้องปฏิบัติ คือ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้ ปลดหนี้และเพิ่มเงินออม 3) การกำหนดทางเลือกที่แต่ละครัวเรือนสามารถปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินได้ คือ การหารายได้เสริม การประหยัดค่าใช้จ่าย การสร้างวินัยในการชำระหนี้ และการเพิ่มวินัยในการออม 4) การปฏิบัติตามทางเลือกที่กำหนดไว้ และ 5) การติดตามผล ดังนั้น การนำบัญชีครัวเรือนมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนการเงินส่วนบุคคล จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่ครัวเรือน ส่งผลให้หมู่บ้านสันลมจอยเป็นหมู่บ้านนำร่องในการใช้บัญชีครัวเรือน เพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้ของชุมชนอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จ และยังคงรักษาความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษาระดับ “พออยู่ พอกิน” ได้

คำสำคัญ: บัญชีครัวเรือน การวางแผนการเงินส่วนบุคคล

Abstract

The purposes of this research were to study and review the experience in household accounting of Sanlomjoy Community, Suthep District, Chiangmai, construct suitable household accounting for the community, and develop a personal financial plan for people in the community. The 54 subjects of this qualitative research were community leaders, village leaders, and community members. The data were collected by using an interview schedule, an observation form, and focus-group. A content analysis was used to analyze the data. The results revealed that the government sector used to encourage the people to keep household accounts, but they were not successful because of the lack of knowledge and advice. In addition, the account book had too many

details to record, and the records in the household accounts were not analyzed for personal financial planning. The results indicated that the development of suitable household account books could solve the people's problems of keeping household accounts because they contained the list of expenditure in compliance with their daily life, were easy and convenient to record, and included a monthly sum. The results suggested a five-step personal financial plan: 1) collecting household accounting information for an analysis in order to know the current family's financial situation; 2) setting the financial goals for the family to practice to increase income and savings and reduce expenditure and debts; 3) identify the alternatives for each family to accomplish the financial goals, that is, finding extra income, reducing expenditure, having discipline for paying debts, and increasing discipline for savings; 4) following the set alternatives; and 5) doing a follow-up. Therefore, the use of household accounting as a tool for personal financial planning could promote the family's economic strength, which resulted in making Sanlomjoy Community pilot community in the use of household accounting to solve the problems of non-system debts successfully and sustainably. Furthermore, it could keep its name as the model of sufficiency economy village of the celebration for the King's 84th birthday.

Keywords: Household Accounting, Personal Financial Planning

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้พระราชทานความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า “เป็นปรัชญาชี้ถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวนั้น จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำรงชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี เสริมสร้างความเข้มแข็ง สุขและมีความสุขกับชีวิตที่พอเพียง โดยยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ ในปี 2554 หมู่บ้านสันลมจอยซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับคัดเลือก

ให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ระดับ “พออยู่ พอกิน” จากกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย โดยประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีการปกครองในลักษณะคุ้มบ้านตามโครงการ “คุ้มบ้านพัฒนา ประชาเป็นสุข” ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 10 คุ้มบ้าน มีผู้นำคุ้มบ้านซึ่งเป็นผู้นำที่มาจากแต่งตั้งและมอบหมายงานในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อดูแลสมาชิกคุ้มบ้านของตนเองภายใต้การปกครองของผู้ใหญ่บ้าน ให้ประสาน สื่อสารเชื่อมโยงข้อมูลอย่างทั่วถึง นอกจากนั้น หมู่บ้านสันลมจอยยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านนำร่องในการใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกกรอบอย่างยั่งยืนของกระทรวงมหาดไทยร่วมมือกับกรมการปกครอง การพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยความร่วมมือเชิงวิชาการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้ดำเนินโครงการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แบบ ABC (Area-Based Collaborative Research) ในพื้นที่เป้าหมาย 76 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ โดยใช้แนวคิดพื้นที่เป็นตัวตั้ง และใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือน และแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด และตรงตามความต้องการ ควบคู่ไปกับการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนด้วยสมาชิกในชุมชนเอง

จากการสำรวจแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมของชุมชนบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สุภาภรณ์ วิริยกิจจำรูญ, 2556, น. 53-58) พบว่า ประชาชนของบ้านสันลมจอยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ทางด้านหนี้สินครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้สิน อยู่ในระดับ 10,000-50,000 บาท เป็นหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ ที่เกิดจากการซื้อยานพาหนะ เครื่องใช้ภายในบ้าน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง รวมไปถึงการเลือกใช้น้ำดื่มเพื่อ

ดังนั้น ถ้าจะสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจครัวเรือน ยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิต โดยพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลให้กับประชาชนในหมู่บ้านสันลมจอย และทำให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านนาร่องในการใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จนั้น จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และทดลองปฏิบัติ เพื่อประเมินสถานการณ์ทางการเงินในครัวเรือน ด้วยสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชน สามารถนำข้อมูลมาพัฒนาแผนการเงินส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจครัวเรือน เพิ่มความสามารถในการชำระหนี้และส่งเสริมศักยภาพการออมให้เพิ่มขึ้นในอนาคต เกิดภาวะสมดุลและมั่นคงในการดำเนินชีวิต และเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

นิยามศัพท์ในการวิจัย

บัญชีครัวเรือน (Household Accounting) หมายถึง การจดบันทึกรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการรับ และการจ่ายเงินสดในครัวเรือนที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน

สมุดบัญชีครัวเรือน (Household Account Book) หมายถึง สมุดบัญชีสำหรับบันทึกการรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นของครัวเรือน ซึ่งจะต้องทำบันทึกการรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน และสรุปผลการรับจ่ายของครัวเรือนทุกสิ้นเดือน

การวางแผนการเงินส่วนบุคคล (Personal Financial Planning) หมายถึง การวางแผนเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ แนวทางในการลดรายจ่าย แนวทางในการ

ลดหนี้ ปลดหนี้ และแนวทางการเพิ่มเงินออมของครัวเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทบทวนบทเรียนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านสันลมจอย
2. เพื่อพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านสันลมจอย
3. เพื่อพัฒนาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย มุ่งศึกษาและทบทวนบทเรียนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านสันลมจอย สามารถนำข้อมูลจากการทำบัญชีครัวเรือนมาพัฒนาการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล โดยเน้นเนื้อหาการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

การพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย จะช่วยให้แต่ละครัวเรือนสามารถบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนได้อย่างเหมาะสม สร้างความเข้มแข็งและมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจครัวเรือน พัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้และเกื้อกูลสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยหน่วยงานภาครัฐหรือผู้นำชุมชนสามารถใช้เป็นแนวทางการขยายผลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของครัวเรือนชุมชน และพัฒนาหมู่บ้านได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน

การจัดทำบัญชีครัวเรือน ใช้เวลาไม่นาน แต่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางการเงินของ

ครัวเรือน ช่วยให้ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนรู้จักตนเอง รู้รายรับและรายจ่าย สามารถวางแผนทางการเงินได้อย่างถูกต้อง สร้างความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น โดยความหมายของบัญชีครัวเรือน หมายถึง การจดบันทึก รายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการรับและการจ่ายเงินสด ในครัวเรือนที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน ซึ่งการบันทึกบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ทำให้ผู้จดบันทึกรู้จักสถานะภาพทางการเงินของครัวเรือน สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงิน จัดลำดับตามความสำคัญและจำเป็นของรายจ่าย สร้างวินัยในการออม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสร้างความรักความสามัคคีภายในครัวเรือน (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550, น. 25-29)

การจัดทำบัญชีครัวเรือนจะบันทึกลงในสมุดบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นสมุดบัญชีสำหรับบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นของครอบครัวเป็นประจำทุกวัน และสรุปผลการรับ-จ่าย ของครัวเรือนทุกสิ้นเดือน ซึ่งผู้ใช้สามารถนำยอดที่สรุปไว้มาใช้ประกอบการตัดสินใจและวางแผนการใช้จ่ายในอนาคต หน่วยงานที่พัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนมีหลายหน่วยงาน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น ดังนั้น สมุดบัญชีครัวเรือนจึงมีหลากหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบจะมีรายละเอียดขึ้นพื้นฐานที่เหมือนกัน ดังนี้

1. ช่องวัน/เดือน/ปี ใช้บันทึกวันที่ ที่เกิดรายการรับเงิน หรือรายการจ่ายเงิน
2. ช่องรายการ ใช้อธิบายรายละเอียดของรายการที่ได้รับ
3. ช่องรายรับ ใช้บันทึกจำนวนเงินที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ หรือสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าได้ หรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการให้ผู้อื่นใช้สินทรัพย์ หรือผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ครอบครัวได้รับเข้ามาโดยกรอกให้ตรงกับช่องรายการ
4. ช่องรายจ่าย ใช้บันทึกจำนวนเงินที่ครอบครัวจ่ายไป หรือสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าได้ที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนกลับมา หรือสิ่งที่ตอบแทนอาจเป็นสินค้าหรือบริการ โดยกรอกให้ตรงกับช่องรายการ
5. ช่องคงเหลือ ใช้บันทึกจำนวนเงินที่เหลือมาจากวันก่อนหน้า บวกกับรายรับ หักด้วยรายจ่าย

ดังนั้น สมุดบัญชีครัวเรือนควรมีส่วนประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ วันเดือนปี รายรับ รายจ่าย และคงเหลือ ส่วนองค์ประกอบอื่นควรเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบสมุดบัญชีที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของชุมชน สิ่งสำคัญที่สุด คือ รูปแบบต้องมีการรายงานผลในการงบประมาณการเงิน หรือวิธีการทางบัญชีที่ถูกต้องเชื่อถือได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

การวางแผนการเงินส่วนบุคคล เป็นกระบวนการในการจัดการกับเงินของบุคคล เพื่อให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ (ศิรินุช อินละคร, 2548, น. 1-4) โดยเป้าหมายของบุคคลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เป้าหมายที่เกี่ยวกับเงิน (Financial Goals) หรือเรียกว่า “เป้าหมายทางการเงิน” เป็นเป้าหมายที่สามารถกำหนดในรูปตัวเงินได้ และหากบรรลุเป้าหมายทางการเงินจะทำให้บุคคลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลที่ดีจะต้องช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้
2. เป้าหมายที่ไม่เกี่ยวกับเงิน (Non-Financial Goals) เป็นเป้าหมายที่ยากที่จะกำหนดในรูปตัวเงินได้ เช่น ต้องการให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข ต้องการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ต้องการช่วยเหลือสัตว์ที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งบุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้โดยอาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เงิน

ประโยชน์ของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลมีประโยชน์ ดังนี้ 1) ช่วยให้ผู้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่ดีจะช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้ 2) ช่วยให้ผู้บุคคลมีการจัดการกับรายรับรายจ่าย รวมทั้งเงินออมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) ช่วยให้ผู้บุคคลมีการควบคุมสถานะทางการเงินของตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดหนี้สินมากเกินไป 4) ช่วยให้ผู้บุคคลลดความวิตกกังวลทางการเงินของบุคคล เนื่องจากการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลจะรวมถึงการคาดคะเนรายได้และค่าใช้จ่ายของบุคคลในอนาคต แล้วนำไปวางแผนทางการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ

กระบวนการในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

กระบวนการในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) ประเมินสถานการณ์ทางการเงินของบุคคลในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ ภาระหนี้สิน รวมทั้งเงินออมที่มีอยู่ ในปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 2) กำหนดเป้าหมายทางการเงิน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เนื่องจากหากบุคคลมีเป้าหมายทางการเงินแล้วจะสามารถกำหนดแนวทางที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้ ขั้นตอนที่ 3) กำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือกที่เป็นไปได้ และพิจารณาเลือกทางเลือกที่เหมาะสมมากที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ 4) สร้างและปฏิบัติตามแผนการเงิน ซึ่งเป็นการระบุวิธีการที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ และเมื่อกำหนดแผนการเงินแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล คือ การปฏิบัติตามแผนการเงินที่กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ 5) ติดตามผลและปรับปรุงแผนการติดตามผล โดยพิจารณาว่า แผนการเงินนั้นเหมาะสมหรือไม่ สามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ หากไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้บุคคลจะต้องจะต้องทำการปรับแผนการเงินใหม่ ดังนั้น บุคคลจึงต้องทำการทบทวนและปรับปรุงแผนการเงินอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น ถ้าหากหัวหน้าครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือน โดยใช้การบันทึกบัญชีครัวเรือนด้วยสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมตามสภาพการณ์ของครัวเรือน จะช่วยให้กำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผลได้ สามารถกำหนดทางเลือกที่สอดคล้องกับศักยภาพกำลังความสามารถของตน และปฏิบัติตามทางเลือกนั้น และเมื่อปฏิบัติไประยะหนึ่งแล้วให้พิจารณาทบทวนว่า สิ่งปฏิบัตินั้นก่อให้เกิดประโยชน์และบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้ายังมีส่วนที่ต้องปรับปรุงก็ให้มีการปรับปรุงแผนและติดตามผลในระยะต่อไป ซึ่งการดำเนินกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 5 ขั้นตอนนี้จะช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ สามารถจัดการกับรายรับรายจ่าย หนี้สิน รวมทั้งเงินออมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยนั้น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวังแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและประหยัดนั้น เพื่อป้องกันการผิดพลาดล้มเหลว นอกจากปรัชญาจะมาจากการระดมความคิดเห็นจากประสบการณ์ และการทดลองจริงมุ่งพัฒนาที่ปัจเจกชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพุทธศาสนาที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ปรัชญายังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวมโดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักจะมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญาไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ว่า ให้มีความรู้เท่าทัน ให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ ความสนใจและยอมรับปรัชญาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืน แม้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจจะผ่านไปร่วมทศวรรษแล้วเป็นความศรัทธาคู่กับความรู้ โดยปรัชญาให้แนวทางการดำรงชีวิตที่ให้อยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตทั้งภายในประเทศและภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยใช้องค์ความรู้และประสบการณ์ของสังคมไทย มุ่งสู่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยให้ความสำคัญทั้งทางด้านวัตถุและจิตวิญญาณ ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาแบบองค์รวม โดยมีแนวทางสายกลางตามหลักศาสนา (ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2550, น. 3-9)

สำหรับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ประเวศ วะสี (2542, น. 4-7) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับทุกคนมีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล เมื่อสมดุลก็เป็นปกติ สบาย ไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจแบบพอเพียง หมายถึง ความสามารถ

ในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาदन อยู่แบบพอมีพอกินตามฐานะ ตามอัตภาพ และได้กล่าวถึงนัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ 1) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้พอเพียงกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้า และหลักสำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง 2) เศรษฐกิจพอเพียงให้ ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำการค้าธุรกิจค้าขาย การท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อชาวบ้านได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็ได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น 3) เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียวหากยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่นๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทยให้คงอยู่ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542, น. 3-7)

อาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณลักษณะที่สำคัญที่สามารถนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต คือ ความพอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลตามหลักวิชาการ ถ้าหากจะต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ก็สามารถเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง บนพื้นฐานของความรอบรู้ รอบคอบ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน และมีสติ เพื่อสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับครอบครัว

วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยทำการศึกษาแบบเจาะลึกลงพื้นที่เพื่อศึกษาและทบทวนบทเรียนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชน และพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชน สามารถนำข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนไปพัฒนาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชน โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จัดเวทีเพื่อสนทนา สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน และสมาชิกของแต่ละหมู่บ้าน บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้าง ลึกและถูกต้อง พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่แยกประเภท ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญ แล้วนำมาสรุปเขียนบรรยายเชิงพรรณนา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร คือ ประชาชนบ้านสันลมจอย หมู่ที่ 13 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 534 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น และใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้านคือผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้นำหมู่บ้าน 10 คน และสมาชิกหมู่บ้านเลือกจากผู้สมัครใจในการทำบัญชีครัวเรือนของบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 43 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน

2. ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่สืบค้นจากผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน และสมาชิกหมู่บ้าน และสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชน

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้นำมาจัดหมวดหมู่ แยกประเภท ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการวิเคราะห์และวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของแต่ละครัวเรือน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยการจัดเวทีสนทนา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และให้

ได้ข้อมูลที่กว้าง ลึก และถูกต้องจากผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำคุ้มบ้าน และสมาชิกคุ้มบ้าน พร้อมทั้งการสังเกตจับบันทึก จัดหมวดหมู่ แยกประเภท ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2556-28 กุมภาพันธ์

2557

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จัดเวทีสนทนา แบบไม่มีโครงสร้าง แบบขยายความออกไป (Divergent Interviewing) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนถูกต้องจากผู้นำชุมชน ผู้นำคุ้มบ้านและสมาชิกคุ้มบ้าน ครอบคลุมตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการประยุกต์จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยและสรุปผล

การพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. ผลการศึกษาและทบทวนบทเรียนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านสันลมจอย

การศึกษาและทบทวนบทเรียนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านสันลมจอย พบว่า ประชาชนในชุมชนเคยได้รับแบบฟอร์มบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานภาครัฐมาแล้ว เช่น เทศบาลตำบลสุเทพ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นต้น แต่ประชาชนในชุมชนยังคงประสบปัญหาในเรื่อง 1) การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีที่จะต้องแยกการบันทึกตามหมวดของค่าใช้จ่าย เพื่อจะได้รู้ว่าการใช้จ่ายแต่ละสัปดาห์และแต่ละเดือน ได้ใช้จ่ายไป

ในหมวดใดมากหมวดใดน้อย 2) ขาดการให้คำแนะนำในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อผู้จัดทำบัญชีมีข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจ ไม่สามารถขอคำปรึกษาแนะนำจากใครได้ทำให้ขาดกำลังใจและไม่อยากทำบัญชีครัวเรือนต่อ 3) สมุดบัญชีครัวเรือนมีรายละเอียดมากยากต่อการบันทึก 4) ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนไม่ชอบเปิดเผยข้อมูลของตนเอง เช่น รายได้ หนี้สิน เพราะไม่อยากจะให้คนอื่นรู้ และ 5) ผลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่ได้นำมาคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินสถานการณ์ทางการเงินปัจจุบันของครัวเรือน ทำให้ไม่สามารถวางแผนการเงินครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาครัวเรือนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลการพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านสันลมจอย

ผลจากบทเรียนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านสันลมจอยที่ต้องประสบปัญหาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีรายละเอียดมากยากต่อการบันทึกนั้น เมื่อได้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำคุ้มบ้าน และสมาชิกของแต่ละคุ้มบ้านแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าว และจากผลการวิจัยที่ค้นพบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาเป็นฐานเพื่อพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านสันลมจอยมากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้ สมุดบัญชีครัวเรือนควรมีขนาดรูปเล่มเหมือนสมุดบัญชีทั่วไป บันทึกได้ง่าย สะดวก มีรายการที่สามารถบันทึกเกี่ยวกับ วันเดือนปี รายรับ รายจ่าย และรายการคงเหลือ ซึ่งรายรับและรายจ่ายจะเป็นรายการที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของชุมชนสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งมีแบบสรุปการทำบัญชีในแต่ละเดือนเพื่อรายงานผล และนำผลที่ได้จากการบันทึกมาคิดวิเคราะห์วางแผนทางการเงินครัวเรือนต่อไป โดยสมุดบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านสันลมจอย มีลักษณะดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แบบสรุปประจำเดือน รายการรับ - จ่าย ของครัวเรือน

สรุปบัญชีครัวเรือน ประจำเดือน.....					
รายการ	วันที่				รวม
	1-7	8-14	15-21	22 - สิ้นเดือน	
รายรับในครัวเรือน					
1. เงินสดคงเหลือเดือนที่ผ่านมา	-	-	-	-	
2. รายรับในครัวเรือน					
ก. รวมรายรับในครัวเรือน (1+2)	-	-	-	-	ก
รายจ่ายในครัวเรือน					
1. รายจ่ายเกี่ยวกับการเกษตร					
2. รายจ่ายด้านอาหาร					
3. รายจ่ายด้านของใช้					
4. รายจ่ายด้านการศึกษา					
5. รายจ่ายด้านสาธารณสุข / ที่อยู่อาศัย					
6. รายจ่ายด้านกิจกรรมต่างๆ					
ข. รวมรายจ่ายในครัวเรือน (1+2+3+4+5+6)	-	-	-	-	ข
ค. รายรับ - รายจ่าย (ก - ข) = เงินคงเหลือ					
ง. เงินออมและหลักประกัน					
เงินคงเหลือทั้งสิ้น (ค+ง)					
บันทึกรายการหนี้สิน					
รายการหนี้สิน	ยอดหนี้ทั้งหมด	ยอดชำระรายเดือน	ยอดหนี้คงเหลือ	หมายเหตุ	
เงินกู้ในระบบ					
เงินกู้นอกระบบ					
เงินผ่อนชำระสินค้า / สิ่งอำนวยความสะดวก					
รวมหนี้สินคงเหลือ					

ตารางที่ 2 แบบบันทึกรายการประจำเดือน รายการรับ-จ่าย ของครัวเรือน

รายการ	วันที่	
ประจำเดือน		รวม
รายรับ		
รายรับจากอาชีพและรายรับอื่น ๆ		
เงินออม และประกันชีวิต		
รายจ่าย		
1. รายจ่ายด้านการเกษตร		
รวม		
2. รายจ่ายด้านอาหาร		
อาหารสด-อาหารแห้ง		
อาหารสำเร็จรูป		
น้ำดื่ม		
ค่าเชื้อเพลิงหุงต้ม		
รวม		
3. รายจ่ายด้านของใช้		
ผลิตภัณฑ์ซักล้าง ทำความสะอาด		
ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับร่างกาย		
ชื้อ / ผ่อนสิ่งอำนวยความสะดวก		
รวม		
4. รายจ่ายด้านการศึกษา		
ค่าเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียน		
ค่าเดินทาง และอาหาร		
รวม		
5. รายจ่ายด้านสาธารณูปโภค / ที่อยู่อาศัย		
ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์		
ค่าอินเทอร์เน็ต		
ค่าเช่า		
ค่าซ่อมแซม ก่อสร้าง ต่อเติม		
ค่าเดินทาง / น้ำมันรถ		
ค่ารักษาพยาบาล		
รวม		
6. รายจ่ายด้านกิจกรรมอื่น ๆ		
ภาษีสังคม		
สุรา บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง		
หวย		
ค่าฌาปนกิจ		
อื่นๆ.....		
รวม		

3. ผลการพัฒนาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย

เมื่อได้มีการพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านสันลมจอยแล้ว นำมาทดลองปฏิบัติเป็นเวลา 9 เดือน โดยให้ความรู้ และให้คำแนะนำเพื่อให้แต่ละครัวเรือนสามารถบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ครบถ้วน และถูกต้อง และนำข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย สามารถสรุปการพัฒนาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากรายได้ รายจ่าย หักหนี้ และเงินออม พบว่า รายรับของครัวเรือนมีไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเกิดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน เช่น ค่าห่วย ค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ค่าบุหรี เป็นต้น เป็นต้นเหตุของการก่อหนี้ยืมสิน หรือ บางเดือนรายรับมีเพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่มากพอที่จะเก็บออม ขาดวินัยในการออม

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้ โดยเมื่อแต่ละครัวเรือนรับรู้สถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนแล้ว ได้กำหนดเป้าหมายทางการเงิน คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้ปลดหนี้ เพิ่มเงินออม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครัวเรือน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดทางเลือกที่สามารถปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินได้ โดยแต่ละครัวเรือนมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ผลิตสินค้าอุปโภค บริโภค จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจำหน่าย ส่วนแนวทางการลดรายจ่ายจะใช้แนวทางการประหยัด แนวทางการลดหนี้ปลดหนี้ ใช้การสร้างวินัยในการชำระหนี้ ส่วนการออมก็เพิ่มวินัยในการออมในครัวเรือนให้มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งการเพิ่มรายได้โดยผลิตสินค้าอุปโภค บริโภคของจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายนั้น จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำน้ำพริกตาแดง ข้าวแต่นสมุนไพร ถั่วดินคั่วทราย ไข่เค็ม น้ำหมักชีวภาพ ไม้กวาดก้านมะพร้าว หมวกไม้ไผ่สาน กระเป๋าสาน และ

ยาหม่อง เพื่อจำหน่าย ส่วนการลดรายจ่ายจะใช้การประหยัดค่าใช้จ่ายโดยการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ หรือ วางแผนล่วงหน้าก่อนการเดินทางเพื่อการประหยัดน้ำมัน รวมถึงการลดหรือเลิกบุหรี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ ห่วย การลดหนี้ปลดหนี้ใช้การสร้างวินัยในการชำระหนี้ ชำระหนี้ให้ตรงเวลา และไม่สร้างหนี้เพิ่ม ส่วนการเพิ่มวินัยในการออมโดยการหยอดกระปุกออมสิน วันละ 1 บาท ซึ่งการปฏิบัติตามแผนการเงินนอกจากจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินได้แล้ว ยังเป็นการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติโดยยึดหลักการ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อให้ครัวเรือนเกิดความเข้มแข็งมีรายได้เพิ่มขึ้น และดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา เอื้ออาทร และความรักความสามัคคีของคนในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ (ประเวศ วะสี , 2542, น. 4-7)

ขั้นตอนที่ 5 เป็นขั้นตอนเพื่อติดตามผล โดยพิจารณาว่า แนวทางที่ได้กำหนดในการวางแผนการเงิน โดยมีเป้าหมายทางการเงิน คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพื่อการลดหนี้ปลดหนี้และเพิ่มเงินออมที่ได้ปฏิบัติไปนั้นเหมาะสมและแก้ไขปัญหาได้ตามความเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งจะต้องมีการติดตาม ทบทวน และปรับปรุงแผนการเงินอย่างสม่ำเสมอ

สรุปผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนั้น การนำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลจะเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่ครัวเรือน ส่งผลให้หมู่บ้านสันลมจอยเป็นหมู่บ้านนำร่องในการใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้้นอกระบบอย่างยั่งยืน ประสบความสำเร็จ และยังคงรักษาความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ระดับ “พออยู่ พอกิน” ได้ ถ้าหากประชาชนในชุมชนบ้านสันลมจอยสามารถวางแผนการเงินด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 5 ขั้นตอนเป็นประจำ จะช่วยให้แต่ละบุคคลหรือแต่ละครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถจัดการกับรายรับรายจ่าย รวมทั้งเงินออมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมสถานะทางการเงินของตน

อย่างสม่ำเสมอ ไม่สร้างภาระหนี้สินมากเกินไป จะช่วยให้ครอบครัวสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขบนความพอเพียง

วิจารณ์ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. วิจารณ์ และบทสรุป

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาบัญชีครัวเรือนเพื่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของชุมชนบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บ้านสันลมจอยซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ระดับ “พออยู่ พอกิน” เมื่อปี 2554 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนสมุดบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานภาครัฐ แต่ดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเพราะประชาชนขาดการให้ความรู้ คำแนะนำ และสมุดบัญชีครัวเรือนที่ได้รับมีรายละเอียดมากมายต่อการบันทึก รวมทั้งผลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่ได้นำมาคิดวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ทางการเงินเพื่อวางแผนการเงินครัวเรือน การแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นนั้นต้องมีการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และพัฒนาสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของชุมชน สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชนสันลมจอยมากที่สุด สมุดบัญชีครัวเรือนของบ้านสันลมจอย ต้องบันทึกข้อมูลได้ง่าย สะดวก มีช่องรายการประกอบไปด้วย วันเดือนปี รายรับ รายจ่าย และรายการคงเหลือ (นภาพร ลิขิตวงศ์ ขจร, 2550, น. 25-29) พร้อมทั้งมีแบบสรุปการทำบัญชีในแต่ละเดือนเพื่อรายงานผลและนำผลที่ได้จากการบันทึกมาคิดวิเคราะห์วางแผนทางการเงินครัวเรือน ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ 1) การรับรู้สถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนในปัจจุบันว่า มีการใช้จ่ายไปในด้านใด เป็นการใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นหรือไม่ 2) กำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ต้องปฏิบัติ คือ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้ ปลดหนี้และเพิ่มเงินออม 3) การกำหนดทางเลือกที่สามารถปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินได้ ซึ่งเป้าหมายเพิ่มรายได้นั้น ประชาชนในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ผลิตสินค้าอุปโภค บริโภค จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจำหน่าย ส่วนเป้าหมายการลดรายจ่ายจะใช้แนวทางการประหยัด ลด ละ เลิกอบายมุข รวมถึงเป้าหมายในการลดหนี้ ปลดหนี้ คือ การสร้างวินัยในการชำระหนี้ และเป้าหมายในการเพิ่มเงินออม คือ การเพิ่มวินัยในการออม 4) การปฏิบัติตามแผนการเงินที่กำหนดไว้ และ 5) การติดตามผล ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนในการวางแผนการเงินครัวเรือนนั้น ขณะนี้ประชาชนในชุมชนกำลังปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ร่วมกันกำหนด โดยจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องว่า แนวทางที่ปฏิบัติอยู่สามารถแก้ไขปัญหาครัวเรือน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้ ปลดหนี้ เพิ่มเงินออมได้หรือไม่ เพื่อทำการทบทวนและปรับปรุงแผนการเงินครัวเรือนในระยะต่อไป

ถ้าหากประชาชนในชุมชนบ้านสันลมจอยสามารถวางแผนการเงิน โดยปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 5 ขั้นตอนนี้ได้ จะช่วยให้แต่ละบุคคลหรือแต่ละครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถจัดการกับรายรับรายจ่าย รวมทั้งเงินออมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมสถานะทางการเงินของตนอย่างสม่ำเสมอ ไม่สร้างภาระหนี้สินมากเกินไป (ศิริสุข อินละคร, 2548, น. 1-4) จะช่วยให้ครอบครัวสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขบนความพอเพียง

ดังนั้น การที่บ้านสันลมจอยจะสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจครัวเรือน โดยใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาหมู่บ้าน และทำให้หมู่บ้านสันลมจอยเป็นหมู่บ้านนำร่องในการใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้จนกระบบอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จ และยังคงรักษาความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ระดับ “พออยู่ พอกิน” ได้นั้น ผู้นำชุมชนควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยให้ประชาชนในชุมชนยึดหลักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกับความต้องการ เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวังแต่ถูกต้องตามหลักวิชาสามารถพึ่งตนเองได้ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2550, น. 3-9) บริหารจัดการการเงินในครัวเรือนเพื่อให้เกิดความมั่นคง อันจะนำไปสู่ความเป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง และเมื่อครอบครัวเข้มแข็งแล้วก็จะสามารถป้องกันปัญหา

ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสามารถขยายขอบเขตการสร้าง ความมั่นคงเข้มแข็งในระดับชุมชน สังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ

บัญชีครัวเรือน เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และสังคมไปสู่การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายที่จะนำบัญชีครัวเรือนมาพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ สมุดบัญชีครัวเรือนต้องบันทึกได้ง่าย และสะดวก มีช่องรายการบันทึกบัญชีที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และชีวิตประจำวันของชุมชน พร้อมทั้งการให้ความรู้ให้คำแนะนำ ในการนำข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์ เรียนรู้ในการวางแผนทางการเงิน ครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการวางแผนทางการเงินได้อย่างถูกต้องนั้นจะช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาदन อยู่แบบพอมีพอกินตามฐานะตามอัตภาพ และมีความสุขอย่างพอเพียง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำคุ้มบ้าน และสมาชิกคุ้มบ้าน ของบ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณอาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการวิจัย และขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. (ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 47(1), 3-9.

นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร. (2550). บัญชีครัวเรือน : เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15(3), 25-29.

ประเวศ วะสี. (2542). เศรษฐกิจพอเพียงกับประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ศิริสุข อินสระ. (2548). การเงินส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุภาภรณ์ วิริยกิจจำรูญ. (2556). การสำรวจศักยภาพครัวเรือน ชาวชุมชนสันลมจอย. เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. นิตยสารท้องถิ่น, 39(1), 3-7.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.